

Využitelnost mobilních ICT ve výuce na Oddělení informační vědy ÚI FPF SU v Opavě

Kamil Matula^{1,2}

¹*Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav informatiky*

²*Ústav informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta, Univerzita Karlova v Praze*

ABSTRAKT

Príspevek se zabývá otázkou, zda by měla být výuka Oddělení informační vědy Ústavu informatiky na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě doplněna mobilními informačními a komunikačními technologiemi. K tomu účelu jsou uvedeny výsledky kvalitativního průzkumu, který autor provedl v roce 2012. Zde se věnoval připravenosti daného oddělení na zapojení mobilních ICT do výuky a jejich využitelnosti. Z průzkumu vyplynula také doporučení a možnosti aplikace mobilních zařízení do vzdělávacího procesu na daném oddělení.

KLÍČOVÁ SLOVA: Mobilní informační a komunikační technologie – mobilní vzdělávání – vzdělávání – Oddělení informační vědy – Ústav informatiky – Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě – Slezská univerzita v Opavě

Úvod

Neustálý vývoj ve všech oblastech lidského poznání klade stále vyšší nároky i na uživatele informačních a komunikačních technologií (dále jen ICT), které postupně pronikají do osobní i profesní roviny většiny lidí. I přes existenci oborů, které se zabývají otázkou zjednodušení přístupu k informacím prostřednictvím ICT, rozmanitost těchto zařízení, odlišnosti, poskytované možnosti, ale i tlak společnosti vedou k výzvám, případně mohou být důsledkem vzniku bariér při přístupu uživatele k informacím. V případě osvojení si schopností a dovedností práce s mobilními technologiemi, a především v kontextu s možností přístupu k informacím kdykoliv a kdekoliv, může

jedinec s informacemi efektivně pracovat a přistupovat k nim *všudy přítomně*.

Své místo si mobilní zařízení našla i v oblasti vzdělávání. Na školách různého stupně a formy studia je lze použít především k doplnění klasického vzdělávacího přístupu – v rámci budov a tříd instituce. Hovoříme pak o tzv. mobilním vzdělávání (jinak také mLearning nebo m-Learning), jež dle eLearning Guild představuje *jakoukoliv činnost, která umožňuje jednotlivcům vyšší produktivitu při přijímání, reagování nebo vytváření informací prostřednictvím kompaktního, digitálního, přenosného zařízení, které má jedinec běžně při sobě, má možnost bezdrátového připojení a vejde se do kapsy*. [1] Domníváme se, že pro některé obory může být zapojení mobilních ICT do výuky klíčové, a to nejen z důvodu doplnění, zatraktivnění výuky a rozvíjení *mobilní informační gramotnosti* [2], ale především pro získ nových kompetencí, které mohou absolventi využít v praxi, a získat tak konkurenční výhodu na trhu práce.

Předpokládáme proto, že mezi takové obory patří i ty, které jsou na školách v České republice vyučovány v rámci programu *Informační studia a knihovnictví*. Uplatnění absolventů daných oborů se týká pracovních pozic v informačních institucích, střediscích, knihovnách a dalších míst zaměřených na práci s informacemi. Na nárůst uživatelů mobilních zařízení a připojení k internetu prostřednictvím mobilních sítí [3] výše zmíněné instituce reagují zaváděním specifických služeb. Např. v knihovnách se jedná o poskytování katalogu přizpůsobeného mobilním zařízením¹, případně výpůjčku elektronických knih a samotných zařízení, která je již v mnoha knihovnách zavedenou službou. [4]

Položme si tedy otázku, jak mohou a jak by měly vzdělávací instituce zaměřené na vzdělávání budoucích odborníků v uvedených oblastech reagovat na stále narůstající trend? Konkrétně se zabýváme problematikou využitelností mobilních ICT a připraveností na jejich zapojení do výuky na Oddělení informační vědy Ústavu in-

¹Může se jednat o aplikaci SmartKatalog dostupnou na stránkách <http://smarkatalog.lanius.cz/smarkatalog/>

formatiky na Filozoficko-přírodovědecké fakultě Slezské univerzity v Opavě (dále OIV). Do jaké míry jsou vyučující i studenti ochotni účastnit se vzdělávání doplněného o mobilní zařízení, který může do značné míry výuku také zatraktivnit, rozšířit a dát studentům žádané schopnosti a dovednosti pro budoucí zaměstnání? Případně čím své zapojení podmiňují, vzhledem k na času, financích, technologiích i znalostech náročný přístup?

Tato studie se opírá o průzkum, který na výše uvedené otázky odpovídá. Byl proveden v roce 2012 v rámci autorovy diplomové práce na téma *M-learning a jeho využitelnost na Oddělení informační vědy ÚI FPF na Slezské univerzitě v Opavě* [5], která byla v květnu téhož roku úspěšně obhájena. I přes dvouletý odstup od konání šetření se stav na OIV nezměnil, proto lze uváděná zjištění považovat za stále relevantní a výchozí pro další kroky.

Výchozí stav

Průzkum byl proveden na základě tvrzení, že by OIV, jako institucionální součást zaměřená na vzdělávání odborníků v oblastech spojených s informačními činnostmi a knihovnictvím, mělo zahrnout do vzdělávacího procesu principy mobilního vzdělávání jako doplněk stávající výuky. Primárně by se tak mělo stát za účelem zvyšování kompetencí studentů v otázce mobilních ICT, který by mohli uplatnit v budoucím zaměstnání.

Dovednosti, zkušenosti i znalosti, které by si studenti po dobu studia osvojili díky používání mobilních zařízení při výuce, by se jim tak mohly zužítkovat v rámci budoucí pracovní pozice. Tím by se mohla zvýšit také jejich konkurenceschopnost na trhu práce. Je však otázkou, zda je vhodné zapojovat mobilní ICT do výuky již vyučovaných předmětů, zda by alespoň část z nich mohla být tímto přístupem obohacena, případně zda by některé kurzy mohly fungovat výhradně na principu mobilního vzdělávání? Další otázkou pak je, zda by v rámci zvoleného cíle nebylo vhodnější věnovat prostor mobilním ICT a jejich využitelnosti v praxi studentů OIV v samostatném kurzu.

Nutno podotknout, že ke všem výše zmíněným případům by bylo zapotřebí vytvořit vhodné podmínky jak pro vyučující, tak pro studenty. Také ochota z obou stran hraje důležitou roli v případném doplnění výuky mobilními zařízeními. Podobně je tomu s vlastní vybaveností, znalostmi, dovednostmi, apod. Z toho důvodu je v průzkumu ve větší míře zkoumána také připravenost obou stran.

Oddělení informační vědy a stávající přístup k mobilním ICT

OIV vzniklo v druhé polovině roku 2003 jako součást Ústavu informatiky, Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě. Prvním oborem, který zde byl v rámci programu *Informační studia a knihovnictví* k dispozici, byla *Informační a knihovnická studia* jako navazující magisterské studium v prezenční i kombinované formě. V akademickém roce 2012/2013 jej studovalo 31 posluchačů. Začátkem akademického roku 2007/2008 byl otevřen také bakalářský studijní obor v prezenční formě – *Informační studia se zaměřením na knihovnictví*. V roce 2012 byl doplněn také o kombinovanou formu studia. V akademickém roce 2012/2013 navštěvovalo kurzy v rámci těchto oborů 35 posluchačů. [6]

Studium výše zmíněných oborů se zaměřuje na přípravu vysoce kvalifikovaných odborníků v oblastech spojených s informačními procesy ve společnosti a odborných pracovníků v celé síti knihoven. Cílem je příprava absolventů, kteří budou schopni kvalifikovaně vytvářet a provozovat automatizované i digitální knihovnicko-informační služby, zpřístupňovat odborné informace z vědy a výzkumu, kultury, umění a legislativy s využitím moderních informačních a komunikačních technologií a dalších technologických prostředků. Měli by také zvládat metody a nástroje pro údržbu a provoz knihovnicko-informačních systémů, metodiku analýzy informačních potřeb, základní strategie vyhledávání informací a způsoby jejich zprostředkování uživatelům. [6] Kurzy jednotlivých oborů jsou stylizovány tak, aby naplnily cíle daného studia.

Vzhledem ke snahám vést studenty ke znalostem a dovednostem s moderními ICT by měli být seznamováni také s mobilními zaří-

zeními, která jsou schopni uplatnit v praxi. Avšak aktuálně není žádný kurz, ať se jedná o přednášku, cvičení nebo seminář, doplněn ani přímo zaměřen na problematiku mobilních ICT. Pouze okrajově se o nich hovoří v některých seminářích a cvičeních, které k tomu vybízí, např. *Informační a komunikační technologie, Vybrané kapitoly z informační výchovy, Redesign webových sídel*.

Studenti ve většině případů mohou používat svá vlastní zařízení (notebooky, tablety, chytré telefony) k zápisu poznámek a vlastní tvorbě, avšak v žádném z vyučovaných kurzů to není striktně vyžadováno při plnění úkolů. K dispozici mají také kurzy vytvářené pedagogy v systému elektronického vzdělávání *Moodle*, avšak vzdělávací obsah v kurzech není přizpůsoben ani zamýšlen pro přístup prostřednictvím mobilních zařízení.

Předcházející či podobná šetření

Na OIV nebylo mimo zmíněný průzkum v diplomové práci autora [5] dosud provedeno jiné šetření, které by se zabývalo problematikou mobilních ICT v kontextu jejich zapojení do činností spojených s výukou. Podobný průzkum byl proveden např. Michalem Lorenzem [7] formou dotazníků, které byly aplikovány na studenty a vyučující Kabinetu informačních studií a knihovnictví Masarykovy univerzity v Brně. Toto šetření bylo inspirováno průzkumem z roku 2006, který byl proveden na Texaské univerzitě v Brownsville. [8]

Z oblasti knihovnictví jsou na téma mobilního vzdělávání a aplikace mobilních ICT do výuky i knihovnické praxe k dispozici zajímavé případové studie a průzkumy. Příkladem mohou být publikace Andrewa Walshe [2] nebo Charlese Harmona a Michaela Messina [9]. Ve většině případů se oproti předchozím dvěma kvantitativním zkoumáním jedná o kvalitativní šetření.

Realizace průzkumu

Již dříve uvedený průzkum využitelnosti mobilních ICT v rámci výuky na OIV provedený v roce 2012 [5] využil technik kvalitativního

šetření. Pro jeho účely byly vybrány dvě skupiny respondentů – vyučující působící na OIV a studenti daného oddělení. Zatímco vyučující byli dotazováni prostřednictvím nestrukturovaných, individuálních rozhovorů, skupina studentů byla dále rozdělena do celků pro skupinové rozhovory Focus Groups.

Než na konkrétní, kvantifikovatelné výsledky se průzkum zaměřoval na myšlenkovou dynamiku obou sledovaných skupin. Cílem bylo zjištění názorů a myšlenek, které by vedly k hlubšímu průniku do problematiky, ale zároveň možnosti odpovědět na otázky související s připraveností OIV a využitelností mobilních ICT v tamější výuce. Scénáře pro obě techniky šetření proto byly zastřešeny následující skupinou otázek:

1. Jak vyučující i studenti vnímají zavádění nových technologií do výuky, jaké vidí výhody a nevýhody jejich používání na OIV?
2. Jak obě skupiny vnímají ochotu používat, uplatnit a využít mobilních ICT při výuce z hlediska druhé skupiny, tedy vyučující u studentů a naopak?
3. Jaké podmínky pro dané skupiny respondentů by byly přijatelné, aby se obě strany zapojily do mobilního vzdělávání (např. podpora v poskytování technologií ze strany instituce, apod.)?
4. Které kurzy, a jak by mohly být obohaceny daným zapojením mobilních zařízení?
5. Jaké jsou současné podmínky pro zapojení těchto technologií do výuky na OIV, a které problémové oblasti by se před samotným zavedením měly dále analyzovat, řešit či eliminovat? Co by se pro to mělo udělat? [5, s. 3]

Cílem průzkumu bylo identifikovat názory obou sledovaných skupin respondentů v problematice zapojení mobilních ICT do výuky na OIV. Od technik kvalitativního šetření se očekával průnik do

hloubky tématu. Zejména ve smyslu identifikace a kvalifikace problémů, které by mohly případně zapojení mobilních ICT do výuky jakýmkoliv způsobem ovlivnit.

Šetření proběhlo v měsících březnu a dubnu roku 2012, kdy se uskutečnila jednak osobní setkání s vyučujícími i skupinové rozhovory se studenty. [5, s. 75–76] Průběh zkoumání u jednotlivých skupin je rozepsán v následujících kapitolách společně s popisem práce se získanými poznatky, a jejich vyhodnocením.

Skupina vyučujících

První sledovanou skupinou byli vyučující OIV. Pro potřeby šetření byl vybrán 100% vzorek respondentů, kteří byli dotazováni pomocí nestrukturovaného, individuálního rozhovoru. Jednalo se o pedagogy: PhDr. Beátu Sedláčkovou, Ph.D., Mgr. Jána Gondola, Ph.D., PhDr. Jindru Plankovou, Ph.D., Mgr. Annu Janíkovou, Mgr. Štěpánku Tůmovou a Mgr. Andreu Watt. Tedy zaměstnance Slezské univerzity v Opavě, kteří na OIV působili v roce 2012. Důvodem výběru dané techniky byla předpokládaná časová vytíženost jednotlivých respondentů, a také různá délka jejich působení na OIV, což by při skupinovém rozhovoru mohlo vést k dominanci některých členů. [5, s. 63]

V rámci individuálních rozhovorů byli respondenti podrobeni otázkám dle následujícího scénáře:

1. *Jaký je Váš postoj k zavádění nových technologií do výuky oborů na OIV? Jaký je Váš postoj k mobilním ICT a jejich použití ve výuce? Jaké má dle Vašeho mínění využití mobilních ICT ve výuce výhody a nevýhody pro studenty, pro Vás a výuku jako takovou?*
2. *Jaká je Vaše vlastní vybavenost mobilními zařízeními (bez konkrétní kvantifikace a jmenování), a jak je využíváte? Dovedli byste si představit jejich zapojení i ve Vaší výuce? Jaké zařízení má dle Vašeho mínění největší potenciál pro zapojení do výuky na OIV?*

3. *Do jaké míry jste ochoten/ochotná pořídít si nebo příp. používat vlastní mobilní zařízení ve výuce? Jaké prostředky byste byl ochoten/byla ochotná pro tuto činnost vynaložit? Za jakých podmínek byste tuto výuku prováděl/prováděla?*
4. *Dovedete si představit, v jakých Vámi nebo Vašimi kolegy vyučovaných kurzech by bylo možné zapojit mobilní ICT, a jak?*
5. *Myslíte, že by jejich zapojení bylo prospěšné studentům? Podle sledování jejich přístupu k výuce, jaká by podle Vás byla jejich ochota prostředky využívat, nebo lépe, které skupiny (např. studenti bakalářského studia, prezenční formy, apod.) by dle Vás zapojení mobilních ICT ocenily a využívaly? [5, s. 72–73]*

Jako záznamové médium při rozhovorech sloužil poznámkový blok, do kterého byly všechny odpovědi respondentů zanášeny. Pro hodnocení byly všechny poznámky přepsány do přehledné formy skupin podle tématu, četnosti výskytu, zmíněné důležitosti, apod. Takto seříděná data byla vzájemně porovnána a vyhodnocena. [5, s. 75–76]

Vyhodnocení individuálních rozhovorů s vyučujícími

Ze zpracovaných poznatků z individuálních rozhovorů vyšel najevo většinový názor, že je důležité věnovat čas výuce problematice mobilních technologií na OIV. Považují tento krok za přínosný zejména z hlediska vývoje oboru s důrazem na technologické potřeby institucí, které představují potenciální pracovní místa absolventů studia. Další zjištění lze rozdělit do následujících bodů:

- Za hlavní výhodu aplikace mobilních ICT je dle vyučujících považováno usnadnění přístupu k materiálům, ztraktivnění a znázornění výuky s důrazem na její efektivitu, ušetření času, zapojení nových, netradičních a interaktivních prostředků s důrazem na mobilitu.
- Jako nevýhodu vnímají časovou náročnost při vstupním zpracování kurzů s důrazem na složité řešení přístupnosti, adaptability a konektivity formátů a platform, nutnost dalšího

vzdělávání sebe i studentů s jinými platformami než sami používají. Objevily se také názory, že mobilní ICT při výuce mohou usnadnit podvádění studentů.

- Uplatnění vidí ve vzájemné komunikaci se studenty a přístupu k materiálům. Mobilní ICT lze využít také ve cvičeních a seminářích zaměřených na vyhledávání informací, kreativitu a komunikaci informací, týmovou práci a sociální sítě. Při přednáškách pak vidí možnost ve studiu pro návazné diskuze.
- Téměř všichni vyučující jsou ochotní využívat mobilní ICT ve výuce, a to i za cenu vkladu prostředků do technologií pro vlastní potřebu. V rámci instituce by však mělo jít o zařízení financí ze specifického projektu. V tomto ohledu byly vysledovány dva přístupy – zavedení speciální učebny, kde by byla zařízení používána v rámci výuky, nebo nákup určitého počtu zařízení a jejich následné propůjčování studentům po dobu jejich studia.
- Skupina vyučujících se bez výjimky vnímá jako technicky zdatná a kvalitně vybavená i v otázce mobilních ICT. Sdílejí ochotu učit se novým věcem a práci s novými zařízeními. Za problém k řešení ale považují variabilitu platforem a formátů. Někteří lektori se cítí být připraveni k zapojení mobilních ICT do své výuky.
- Vnímají i ochotu studentů pracovat s novými technologiemi. Záleží ale na nabízené formě a typu. Potenciál vidí především v aktivních studentech, kteří bývají zapálení do nových věcí a zmiňují, že se vždy objeví také nespokojení studenti. Nutno podotknout, že se shodují i v názoru prospěšnosti pro všechny formy studia. [5, s. 81–82]

Skupiny studentů

Pro průzkum se skupinou studentů, který byl následně porovnáván také s výsledky rozhovorů provedenými s vyučujícími, byla vybrána

opět kvalitativní metoda – Focus Groups. Jedná se o skupinové rozhovory, které umožňují provést jednu diskuzi na větším počtu respondentů, a to i v rámci více takto sestavených skupin. Touto cestou tak byly získány poznatky od studentů bakalářského studia v prezenční formě i navazujícího magisterského studia ve formě prezenční i kombinované. Metoda byla oproti výchozím zásadám postupu, které jsou uvedeny např. v manuálu Daniela Kojo Ahrinfula a kolektivu, [10] částečně modifikována pro potřeby autora práce. Zásadní změna se týkala skutečnosti, že celé šetření moderoval a prováděl autor sám bez výzkumného týmu. Vzhledem k úzkému vzorku respondentů také nebylo možné zaručit, že by se jednotliví účastníci vzájemně neznali. [5, s. 69–70]

Výběr respondentů pro jednotlivé skupiny spočíval v dobrovolném přihlášení studentů jednotlivých ročníků, kteří studují v rámci OIV bakalářský obor *Informační studia se zaměřením na knihovnictví* v prezenční formě a navazující magisterský obor *Informační a knihovnická studia* v prezenční i kombinované formě.

Podobně jako u rozhovorů s vyučujícími, také Focus Groups se studenty byly řízené dle scénáře rozděleného do tří částí. V té první byli členové jednotlivých diskusních skupin seznámeni se záměrem šetření, moderátorem, způsobem záznamu diskuze, a také sami mezi sebou. Tyto otázky sloužily k uvolnění atmosféry a získání dostatečného sebevědomí k diskuzi. Druhá část obsahovala otázky týkající se zaměření průzkumu:

1. *Jaký máte názor na zavádění technologií do výuky? Jak se tento názor vztahuje na mobilní ICT? Jaké vidíte výhody a nevýhody zapojení mobilních ICT do výuky na OIV?*
2. *Jak Vy sami hodnotíte vlastní vybavenost mobilními zařízeními (bez konkrétní kvantifikace a jmenování)? Jaké vidíte možnosti zapojení Vašich zařízení do výuky?*
3. *Jaká je Vaše ochota pořídít si mobilní zařízení, které by po Vás bylo pro účely výuky vyžadováno? Jaké prostředky, případně*

za jakých podmínek byste byli ochotni se do takových kurzů zapojit?

4. *V jakých konkrétních kurzech vidíte dle svých předchozích zkušeností možnosti zapojení mobilních ICT²?*
5. *Jak si myslíte, že by vyučující na oddělení ocenili použití mobilních ICT a využívali by je? [5, s. 73]*

Třetí část diskuze byla vyhrazena k zhodnocení diskuze respondenty, poděkování a rozloučení se s nimi. Rozhovory s každou skupinou byly mimo záznamu na papír zaznamenány také vhodně umístěnou videokamerou pro následnou kontrolu a analýzu. Všechny získané poznatky byly zpracovány nejprve zvlášť pro každou skupinu a následně analyzovány vzájemně – podobně jako individuální rozhovory s vyučujícími.

Identifikace skupin a průběh skupinových rozhovorů

První diskusní skupinu tvořili studenti 2. ročníku navazujícího magisterského studia kombinované formy. Jednalo se o osm respondentů – tři muže a pět žen. V případě rozhovorů se studenty kombinovaného studia byl brán v potaz také jejich vztah k oboru, případné působení v profesním životě. V případě této diskuze bylo pět respondentů zaměstnáno mimo obor, jeden v oboru, a jeden respondent nebyl aktuálně zaměstnán. Shodli se ale na tom, že mají kladný vztah k tomu, co studují. Samotná diskuze probíhala v klidné a uvolněné atmosféře. Moderátor nemusel do diskuze příliš zasahovat, až na případy, kdy respondenti neřešili scénářem stanovená témata, ale odbíhali k hodnocení výuky a vyučujících jako takových. Respondenti nevykazovali známky dominance, ale dva z nich – jeden muž a jedna žena – po dobu sezení spíše mlčeli a souhlasně přikyvovaly názorům ostatním. Celek působil jako vzájemně se podporující, bezkonfliktní skupina. Ke každému tématu vyřkli jak pozitiva, tak negativa. [5, s. 81]

²U studentů nižších ročníků byla předpokládána nižší míra zapojení do diskuze u této otázky.

Studenti 1. ročníku navazujícího magisterského studia v kombinované formě vytvořili druhou skupinu čítající sedm respondentů – tři muže a čtyři ženy. Respondenti byli zaměstnaní mimo obor studia. Převládá názor kladného vztahu ke studiu, i když ve dvou případech se jednalo pouze o nutnost k získání titulu. Tato skupina se vyznačovala značným napětím. Jeden z respondentů měl hlavní slovo a svými názory ovlivňoval ostatní. Skupina se pak jako celek tvářila ke všemu velmi skepticky a kriticky. I přes pokusy moderátora o zapojení ostatních členů do diskuze nebyl ze strany ostatních členů projev větší zájem. Skupina také často odbíhala od tématu, především pak k hodnocení kvality vyučujících a výuky jako takové. Vzhledem k zajímavým kritickým poznatkům byla i data získaná z dané diskuze zapracována do závěrečného vyhodnocení. [5, s. 81]

Do další diskusní skupiny se zapojili studenti 1. a 2. ročníku navazujícího magisterského studia v prezenční formě. Jednalo se o sedm respondentů, jednoho muže a šest žen. V této skupině nedocházelo ke konfliktním situacím a na první pohled bylo viditelné jejich zaujetí a znalost problematiky. Podobně jako u předchozích skupin, i zde měli respondenti tendence hodnotit stávající vyučující a obecně výuku na OIV. Tato drobná odběhnutí se dařilo vhodně a úspěšně korigovat. Všichni zúčastnění se zapojovali do diskuze a velmi rychle dokázali reagovat na reakce svých kolegů. [5, s. 81]

Poslední diskusní skupinou byli studenti 2. a 3. ročníku bakalářského studia prezenční formy. Rozhovoru se účastnilo šest účastníků. Skupina působila uvolněně a panovala zde pozitivní atmosféra. Myšlenková dynamika však trochu vázla – občas byly prostoje mezi myšlenkami účastníků delší. Respondenti málokdy reagovali na myšlenky ostatních, ale více se snažili vznášet nové a další myšlenky, ve kterých se souhlasně doplňovali. [5, s. 82]

Vyhodnocení skupinových rozhovorů se studenty

Až na výjimky se i studenti shodují v názoru, že je zapotřebí zavádět nové technologie do výuky na OIV. Sdílí názor, že by tomu nemělo být jen pro její zatraktivnění, ale především by měly sloužit

jako faktor pro rozvíjení znalostí, dovedností a schopností, které využijí pro praxi v oboru. V mobilních technologiích pak vidí docela silný potenciál. Při zhodnocení poznatků z jednotlivých rozhovorů lze vyvodit následující zjištění:

1. Jako výhody vnímají studenti především efektivní cestu ke vzdělávacím materiálům, mobilitu a možnost naučit se pracovat s technologiemi uplatnitelnými v praxi. Velký význam pak vidí v zapojení mobilních ICT pro studenty kombinované formy studia a dojíždějící studenty.
2. Za hlavní nevýhody považují možné přetížení informacemi z více přístupových míst, špatnou kompatibilitu zařízení, variabilitu platforem a formátů. Za negativum považují i potenciální možnost přetechnizování výuky a kladení zbytečně vysokých nároků při plnění úkolů. Studenti negativně vnímají umožnění podvádění při zkouškách a zápočtech.
3. Uplatnění vidí v případě, že se vytvoří specializovaný kurz, který by se věnoval možnostem využití mobilních technologií pro praxi v oboru, který aktuálně studují. Dále také při práci s texty na přednáškách, a to i v rámci použití více zařízení (čtečky elektronických knih, tablety a chytré telefony). V neposlední řadě oceňují možnost využití zařízení k plnění nejrůznějších úkolů a tvorbě interaktivních vzdělávacích materiálů.
4. V otázce ochoty zapojení se a využívání mobilních ICT ve výuce se opět objevily záporné ohlasy, možná překvapivě z řad kombinovaných studentů. Z výsledků vyplývá, že studenti, jež jsou ochotni dané technologie využívat, požadují dodržení jistých podmínek, kterými jsou vhodná připravenost kurzu i ve výhledu do budoucna, zachycování vývoje technologií, podpora studentů v otázce jejich vybavování. V tomto ohledu lze vysledovat několik směrů – vybavovat studenty, kteří zařízení nemají, anebo vybavit všechny studenty bez rozdílu. K tomu

by mohla posloužit i speciálně zřízená učebna, kde by probíhala výhradně výuka s pomocí mobilních zařízení.

5. Vybavenost studentů a úroveň práce s mobilními zařízeními je dle jejich názoru na vysoké úrovni. Někteří z nich nejsou ochotni využívat vlastní technologie pro jiné než osobní a pracovní účely. Studenti obvykle vlastní notebooky, chytré telefony či mobilní telefony. Nutno podotknout, že 100% respondentů uvedlo, že některá z mobilních zařízení vlastní a že si jich všimají také u všech svých kolegů při studiu. Rádi by se také seznámili se zařízeními, která přímo nepoužívají. Využitelnost menších mobilních zařízení, jako jsou chytré a mobilní telefony, si při výuce na OIV nedokázali představit.
6. I studenti vidí potenciál ve využitelnosti mobilních ICT u vyučujících. Z pohledu studentů silně záleží na skutečnosti, jak jsou vyučující technicky zdatní, a zda budou umět mobilní ICT adekvátně zapojit do výuky. Opět byla probírána obava z přetechnizování výuky a kladení vysokých nároků ze strany vyučujících. [5, s. 81–91]

Závěr

Z výše uvedených hodnocení lze vyvodit, že studenti i vyučující jsou ochotni zapojit se a participovat na výuce s pomocí mobilních ICT. Než na možnost propojení těchto zařízení s výukou, tedy využitím potenciálu mobilního vzdělávání, se obě skupiny respondentů zaměřují na získávání patřičných kompetencí využitelných v konkurenčním boji na trhu práce po absolvování studia. Mobilní ICT ve výuce považují ve většině případů za přínosné, klíčové a nutné. I přesto je nutné konstatovat, že se od konání průzkumu v roce 2012 na OIV v této otázce téměř nic nezměnilo.

Některá společná zjištění přímo zmiňují, jak by mohlo začlenění mobilních zařízení do výuky vypadat, a na které dílčí problémy by měl být brán zřetel. Může se jednat např. o otázku vybavenosti a zejména dovybavení studentů mobilními technologiemi za účelem

výuky – proto nelze z provedeného průzkumu jednoznačně určit, zda jsou sledované skupiny z hlediska techniky připraveny k zapojení mobilních ICT do výuky. Tento problém by dle průzkumu mohl být vyřešen následujícími přístupy:

1. Zařízení by byla na dobu studia zapůjčovaná studentům, kteří žádná nevlastní.
2. Instituce by se podílela na nákupu zařízení poskytováním stipendií nebo jiných finančních prostředků studentům i vyučujícím.
3. Zřízení speciální učebny a využití zařízení pouze pro výuku v rámci instituce. [5, s. 93]

Zvolení jednoho z výše uvedených přístupů může vést k eliminaci výzev a rizik, které sebou zapojení mobilních ICT do výuky nesou. Může se jednat o finanční náročnost k zakoupení a provozu mobilních zařízení, problémy spojené s kompatibilitou, apod.

Respondenti se také přiklání k možnosti vytvoření kurzu, v rámci kterého by byly možnosti využitelnosti mobilních ICT pro praxi vyučovány. Lze se proto domnívat, že vyučující i studenti nepovažují za důležité zapojit mobilní technologie do již běžně vyučovaných kurzů. Důraz ale kladou na nutnost zvyšování vlastních schopností a dovedností přímou výukou zaměřenou na stále narůstající trend. Mobilní vzdělávání, jako takové, by v tomto případě nebylo uplatněno.

I přesto, že obě sledované skupiny vidí řadu výhod a nevýhod popísaného vzdělávacího přístupu, dle odpovědí se zdá, že nejsou zcela obeznámeni se všemi možnostmi, které může přinést. Svědčí o tom např. často zmiňovaná výhoda ulehčení přístupu k materiálům nebo jejich studia. Jen zřídka byla zmíněna možnost procházení nebo dokonce vytváření interaktivního a multimediálního obsahu. Z toho lze vyvodit první doporučení pro další činnosti, a to poskytnutí informací studentům i vyučujícím o mobilním vzdělávání.

Vzhledem ke skutečnosti, že šetření neprokázalo připravenost OIV k zapojení mobilních ICT do výuky, dalším doporučením by měl být

průzkum zaměřený zcela na tuto problematiku. Ideálně by mohl srovnat data získaná s výše uvedenými zkoumánými [7, 8] a inspirovat se kvantitativním přístupem.

Zveřejnění výsledků v tomto příspěvku popisovaného průzkumu by mohlo být základem k diskuzi zaměstnanců OIV, jehož tématem by mohl být výběr vhodného přístupu k zapojení mobilních ICT do výuky.

Literatura

- [1] TRIBAL. *M-learning.org* [online]. c1998–2009 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: <http://www.m-learning.org/knowledge-centre/whatismlearning>
- [2] WALSH, A. *Using Mobile Technology to Deliver Library Services: A Handbook*. London: Facet Publishing, c2012. 192 s. ISBN 978-1-85604-809-5.
- [3] Český statistický úřad. *Informační společnost v číslech 2014: Vybrané poznatky z publikace* [online]. 2014 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/c5cfebca9de6e905c125723a004180a6/c481e1edf022b31cc1257b480040ed72/\\$FILE/info_spo1_2014_info.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/c5cfebca9de6e905c125723a004180a6/c481e1edf022b31cc1257b480040ed72/$FILE/info_spo1_2014_info.pdf)
- [4] ŘÍMANOVÁ, R. a L. ŠATAVOVÁ. E-čtečky v českých knihovnách. In: *Knihovny současnosti 2013* [online]. Ostrava: Sdružení knihoven ČR, c2013, s. 92–98 [cit. 2014-02-09]. ISSN 1805-6962. ISBN 978-80-86249-68-1. Dostupné z: <http://www.sdruk.cz/data/xinha/sdruk/ks2013/Sbornik2013.pdf>
- [5] MATULA, K. *M-learning a jeho využitelnost na Oddělení informační vědy ÚI FPF na Slezské univerzitě v Opavě*. Opava, 2012. Diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě, Ústav informatiky. Vedoucí práce Mgr. Ján Gondoľ, Ph.D.
- [6] PLANKOVÁ, J. Elektronické informační zdroje ve výuce odborných předmětů na Ústavu informatiky FPF SU v Opavě. In: *Inforum 2013: 19. konference o profesionálních informačních zdrojích* [online]. Praha: Albertina icome Praha, 2013 [cit. 2014-05-31]. ISSN 1801-2213. Dostupné z: <http://www.inforum.cz/pdf/2013/plankova-jindra.pdf>
- [7] LORENZ, M. Kde nechala škola díru: m-learning aneb Vzdělání pro záškoláky. *ProInflow* [online]. 2010 [cit. 2014-05-31]. ISSN 1804-2406. Dostupný z: <http://pro.inflow.cz/kde-nechala-skola-diru-m-learning-aneb-vzdelani-pro-zaskolaky>

- [8] CORBEIL, J. R. a M. E. VALDES-CORBEIL. Are You Ready for Mobile Learning? *Educause Quarterly* [online]. 2007, no. 2, s. 51–58 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/eqm0726.pdf>
- [9] HARMON, Ch. a M. MESSINA. *Mobile Library Srvices: Best Practices*. Plymouth: Scarecrow Press, 2013. ISBN 978-0-8108-8752-7.
- [10] ARHINFUL, D. K., et al. Chapter four: Focus Group Discussion Method. In *How to Use Appied Qualitative Methods To Design Drug Use Interventions* [online]. 1996, s. 45–69 [cit. 2014-05-31]. Dostupné z: http://www.inrud.org/documents/upload/How_to_Use_Applied_Qualitative_Methods.pdf